

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

ОСТАПЕНКО ЮЛІЯ ІГОРІВНА

УДК 346.621.39(477)

**НАПРЯМИ ТА ЗМІСТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВЧОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ**

12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків - 2014

Дисертація є рукописом.

Робота виконана на кафедрі господарського права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент **Задихайло Дмитро Вітольдович**, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, завідувач кафедри господарського права.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор **Подцерковний Олег Петрович**, Національний університет «Одеська юридична академія», завідувач кафедри господарського права і процесу, член-кореспондент НАПрН України;

кандидат юридичних наук **Чайкін Ігор Борисович**, суддя Жовтневого районного суду міста Кривого Рогу Дніпропетровської області.

Захист відбудеться 25 червня 2014 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.086.04 у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 70

Автореферат розіслано 22 травня 2014 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В.Ю. Уркевич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інтенсивний процес інформатизації більшості сфер суспільного життя є одним з найважливіших чинників соціально-економічного та інтелектуально-духовного розвитку людства. Активне запровадження інноваційних технологій у телекомунікаційну сферу протягом останніх десятиліть сприяло формуванню нового типу світової економіки, де серед ключових факторів конкурентоспроможності виступають інформація, якість телекомунікаційних мереж та доступ до них.

Сьогодні від рівня телекомунікаційної галузі залежить функціонування всіх секторів економіки. Завдяки інноваційному прогресу саме у телекомунікаціях виникли технології п'ятого порядку, коли відбувається перехід розрізнених суб'єктів господарювання до єдиної мережі на основі використання Інтернету. Рівень та забезпечення функціонування телекомунікаційної системи як окремого комплексного ринку телекомунікаційних послуг впливає не тільки на розвиток регіональної та національної системи економіки, але і на рівень міжнародних економічних відносин.

Телекомунікаційна сфера як структурний комплекс економіки є сукупністю окремих ринків базових телекомунікаційних послуг (мобільного зв'язку, радіоринку, Інтернет-послуг тощо), пов'язаних із господарською діяльністю з експлуатації інфраструктури, різнопланової за технічними характеристиками, способами передачі інформаційних продуктів та застосуванням засобів державного регулювання. Законодавче забезпечення телекомунікаційного комплексу здійснюється Законом України «Про телекомунікації» 2003 р. Незважаючи на те, що до нього протягом десяти років внесено більше двадцяти поправок, продуктивного врахування публічних, корпоративних та приватних інтересів у цій сфері не відбулось, а окремі ринки та технічні засоби передачі сигналів взагалі залишилися поза увагою вітчизняного законодавця, що зумовлює накопичення проблем інвестиційного та інноваційного характеру.

Все це об'єктивно стимулює державу та науковців до подальшого розвитку законодавства України, що регламентує телекомунікаційну сферу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Напрямок дисертаційного дослідження обрано згідно з науково-дослідницькими роботами кафедри господарського права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого в межах комплексної цільової програми «Правове забезпечення реалізації політики держави на пріоритетних напрямках економічного розвитку та у сфері екологічної безпеки» (номер державної реєстрації 0111U000962).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є визначення теоретичних засад господарсько-правової політики у галузі телекомунікацій та розробка комплексу заходів щодо модернізації змісту

правового регулювання телекомунікаційних відносин з позицій сучасного розвитку засобів зв'язку та відносин на ринку телекомунікаційних послуг.

Для досягнення поставленої мети у роботі здійснено спробу вирішити наступні завдання:

- з'ясувати структуру та організацію функціонування телекомунікаційного ринку;
- встановити сучасний зміст та різновиди телекомунікаційних послуг, ступінь їх господарсько-правового забезпечення, а також надати пропозиції щодо його удосконалення;
- з'ясувати сучасний зміст нормативно-правового регулювання в телекомунікаційній сфері;
- виявити прогалини в телекомунікаційному законодавстві України з метою розробки пропозицій щодо їх подолання;
- з'ясувати існуючий рівень державного регулювання господарської діяльності у телекомунікаційній сфері та розробити пропозиції щодо його удосконалення;
- визначити ключові об'єкти систематизації нормативно-правового матеріалу в сфері телекомунікаційного законодавства України;
- підготувати пропозиції щодо систематизації законів України в телекомунікаційній сфері.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі телекомунікаційної діяльності суб'єктів господарювання та функціонування ринку телекомунікаційних послуг.

Предмет дослідження складає зміст господарсько-правового регулювання телекомунікаційних відносин та сучасний стан їх законодавчого забезпечення.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації є загальнонауковий діалектичний метод дослідження, що дозволив проаналізувати сучасний стан і тенденції розвитку національного телекомунікаційного комплексу та відповідних господарських відносин. У роботі широко використано низку спеціальних методів, зокрема: історико-правовий - при вивченні етапів еволюціонування телекомунікаційного законодавства України (підрозділ 1.1.); метод комплексного аналізу — при дослідженні правової сутності телекомунікаційного ринку України та специфіку сучасного механізму правового регулювання телекомунікаційних відносин (підрозділи 1.2, 2.3.); системно-структурний - використано для з'ясування: 1) ієрархічної природи як самого об'єкту правового регулювання - телекомунікаційного ринку, а також структури та внутрішніх зв'язків запропонованої класифікації телекомунікаційних послуг, їх підвидів за технічним і інформаційним критерієм (підрозділи 2.1, 2.2); 2) структури та внутрішніх зв'язків запропонованої кодифікації телекомунікаційного законодавства (підрозділ 2.4.); формально-юридичний та логіко-семантичний - для тлумачення норм чинного законодавства України, а також з метою створення нових юридичних

конструкцій, які пропонується запровадити у вітчизняне законодавство (розділи 1,2).

Науково-теоретичною базою дослідження стали праці відомих науковців-юристів: Ю. Є. Атаманової, О. А. Беляневич, О. С. Брель, А. Г. Бобкової, Р. П. Бойчука, О. М. Вінник, О. П. Віхрова, Д. В. Задихайла, Г. Л. Знаменського, В. К. Мамутова, В. С. Мілаш, В. М. Пашкова, О. П. Підцерковного, Б. І. Пуганського, В. А. Устименка, О. В. Шаповалової, В. С. Щербини та ін.

Проблеми розвитку господарсько-правового забезпечення телекомунікаційних відносин отримали в господарсько-правовій та у цивільно-правовій науці певну увагу, зокрема, у дисертаціях К. О. Калаченкової, О. А. Багуцького, А. С. Пешкової. Разом з тим, телекомунікаційні відносини, що функціонують в форматі ринку, як складної ієрархічної розбудованої системи, і є предметом телекомунікаційної політики держави, а відтак, вимагають створення ефективного господарсько-правового механізму власного функціонування. В такому форматі, у вітчизняній правовій науковій літературі необхідних комплексних монографічних досліджень вкрай недостатньо. Саме цим і пояснюється актуальність теми даної дисертації.

Нормативно-інформаційну та емпіричну основу дисертації становлять Конституція України, Господарський, Цивільний кодекси України, міжнародно-правові договори, законодавство СРСР, чинні законодавчі (як вітчизняні, так і міжнародні) та підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють відносини на телекомунікаційному ринку.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у визначенні теоретичних засад господарсько-правової політики у галузі телекомунікацій та розробка комплексу заходів щодо модернізації змісту правового регулювання телекомунікаційних відносин з позицій сучасного рівня розвитку засобів зв'язку. Запропоновано концепцію трирівневої системи законодавчого забезпечення в телекомунікаційній галузі, яка складається з: 1) Телекомунікаційного кодексу України; 2) системи спеціальних законів; 3) підзаконних нормативно-правових актів, що стосуються окремих сегментів телекомунікаційного ринку України.

У результаті проведеного дослідження дисертантом отримані й виносяться на захист нижченаведені положення й висновки, що мають наукову новизну:

Уперше:

1. Визначено, що об'єктом телекомунікаційних відносин є базові засоби фіксації інформації, а саме – аудіо, відео та текстові дані, що, комбінуючись між собою, утворюють ті чи інші інформаційні продукти, передача яких і є предметом відповідних телекомунікаційних послуг.

2. Аргументовано, що типові інформаційні продукти та правові особливості їх обігу повинні бути покладені в основу формування телекомунікаційного законодавства, як базові об'єкти правового регулювання. На цій підставі поділ телекомунікаційних послуг та базових інформаційних

продуктів на види має бути узгоджено із сформованою структурою ринкового попиту, ланцюгами телекомунікаційних технологій, технічною інфраструктурою трансляції сигналів, що у синтезі між собою і створюють сучасну топографію телекомунікаційних відносин та виступають чинниками систематизації телекомунікаційного законодавства.

3. Встановлено, що господарська діяльність, пов'язана з передачею інформації за допомогою телекомунікаційної мережі, може передбачати до п'яти видів суб'єктів інформаційної діяльності, а саме: суб'єктів-власників інформаційного продукту, суб'єктів-відправників інформаційного продукту; суб'єктів-постачальників інформаційного продукту; суб'єктів технічної інфраструктури телекомунікаційного ринку та суб'єктів-споживачів відповідних продуктів, правове положення яких впливає на визначення змісту значної частини телекомунікаційних відносин. Визначено, що правовою особливістю системи господарських зобов'язань у телекомунікаційній сфері є те, що суб'єкт-власник інформаційного продукту, від якого починається рух інформаційного продукту, телекомунікаційною мережею, необов'язково має бути пов'язаний договірними відносинами з кінцевим суб'єктом – споживачем такого продукту.

4. Запропоновано дефініцію телекомунікаційної послуги в системі послуг зв'язку, що може бути визначена як комплекс договірних зобов'язань, які виникають між постачальником інформаційного продукту та суб'єктом телекомунікаційної діяльності щодо передачі інформаційного продукту кінцевому споживачеві за допомогою технічних пристроїв – засобів телекомунікації з додержанням необхідних технічних параметрів у процесі надання, прийому, обробки, зберігання, передачі та доставки інформаційного продукту як певної цілісної функціонально-придатної інформації. Визначено, що предметом договору надання телекомунікаційних послуг є зобов'язання з передачі зазначеного в договорі інформаційного продукту на узгоджених сторонами умовах, включаючи забезпечення належної якості комунікацій за допомогою технічних засобів та його доставки від суб'єкта-відправника інформації до споживача.

5. Запропоновано класифікувати телекомунікаційні послуги за типовими, стійко сформованими комплексами специфічного поєднання окремих ланок технічної інфраструктури та технологій обігу інформаційних продуктів. Відповідно до даної класифікації, що має бути покладена в основу систематизації телекомунікаційного законодавства, можна виділити: 1. Телефонний зв'язок: фіксований телефонний зв'язок; мобільний телефонний зв'язок, який поділяється на стільниковий мобільний зв'язок, пейджинговий мобільний зв'язок, супутниковий мобільний зв'язок, транкінговий мобільний зв'язок; 2. Інтернет як окремий телекомунікаційний комплекс послуг: електронна пошта, група новин, передача файлів, www («всесвітнє павутиння»), доступ до інформаційних ресурсів (баз даних, електронних архівів, бібліотек тощо), електронна комерція (е-комерція), телебанкінг (Інтернет-банкінг), тощо; 3. Послуги телебачення: а) в інформаційному контексті: послуги програмного

наповнення, заохочувальні послуги, розіграші, конкурси, СМС-голосування, вікторини, реклама, ефірна й зовнішня промоція; б) у технічному контексті: послуги супутникового телебачення, послуги кабельного телебачення, послуги цифрового телебачення, послуги інтерактивного телебачення, послуги IP-телебачення, послуги мобільного телебачення; 4. Радіо-послуги: а) в інформаційному контексті: радіоновини, радіореклама, заохочувальні послуги на радіо, тощо; б) у технічному контексті: ефірним радіомовленням, Інтернет-радіо (веб-радіо); 5. Послуги поштового зв'язку в частині використання сучасних технічних засобів передачі інформаційного продукту; 6. Послуги на основі широкосмугових технологій: віртуальні приватні мережі, відеоконференцзв'язок, віртуальний і виділений хостинг, послуги інформаційної безпеки, послуги контакт-центрів, реєстрація доменних імен, послуги уніфікованих комунікацій і миттєвих повідомлень.

6. Окремо проведено класифікацію видів послуг мобільного зв'язку з урахуванням сучасного стану його різновидів та рівня їх технічного розвитку як основного чинника формування змісту проекту Закону України «Про мобільний зв'язок», що має включати в себе такі структурні підрозділи регулювання: транкінговий зв'язок, стільниковий зв'язок, пейджинговий зв'язок, супутниковий зв'язок. Такий підхід ґрунтується на тому, що кожний з цих видів має свою унікальну технічну складову, параметри функціонування якої впливають на зміст умов договірно-правового регулювання та на зміст, а також особливості державного регулювання в тому чи іншому сегментах господарської діяльності у сфері мобільного зв'язку. Названу дефініцію послуг мобільного зв'язку, кожна з яких утворює свій власний об'єкт господарсько-правового регулювання, і, відповідно, свій власний зміст господарсько-правових зобов'язань, що необхідно врахувати в законодавчій політиці держави, на відміну від домінуючого уявлення про правову гомогенність телекомунікаційної сфери.

7. Запропоновано визначення державного регулювання телекомунікаційної діяльності як комплексу механізмів та засобів впливу держави на суб'єктів телекомунікаційної діяльності та на умови її здійснення, а також параметри функціонування технічної інфраструктури відповідних телекомунікаційних підсистем передачі інформації з метою забезпечення інформаційних прав суб'єктів господарювання та громадян-споживачів, інформаційної безпеки держави і суспільства, підтримання конкурентного середовища та постійного зростання інноваційного рівня розвитку телекомунікаційних систем України. Встановлено, що система механізмів державного регулювання телекомунікаційних відносин повинна мати ієрархічний характер і включати в себе: по-перше, державне регулювання господарської діяльності суб'єктів, що експлуатують технічну інфраструктуру телекомунікаційного ринку відповідно до якості та умов функціонування; по-друге, державне регулювання безпосередньої телекомунікаційної діяльності

операторів щодо обігу інформаційних продуктів у процесі їх господарської діяльності на телекомунікаційному ринку.

8. Запропоновано трирівневу систему законодавчого забезпечення в телекомунікаційній галузі, що має включати: 1) загальні засади функціонування національної телекомунікаційної системи України, що можуть бути закріплені та врегульовані через систематизації відповідного законодавства України шляхом розробки та прийняття Телекомунікаційного кодексу України; 2) окремі види телекомунікаційних послуг шляхом створення системи окремих законів зі спеціальним предметом регулювання, узгоджених з відповідними положеннями Телекомунікаційного кодексу України; 3) деталізацію регулювання конкретних телекомунікаційних послуг або їх особливостей, що знаходяться у сфері найактивнішої динаміки розвитку телекомунікаційного законодавства у відповідних підзаконних нормативно-правових актах.

9. Розроблено і запропоновано архітектоніку Телекомунікаційного кодексу України, який має бути структурований двома частинами: Загальною та Особливою. До змісту Загальної частини слід включити: понятійний апарат; принципи та методи регулювання; суб'єкти телекомунікаційної діяльності; інформаційний продукт та його види; правові режими функціонування телекомунікаційних відносин; засади державного регулювання ринків телекомунікаційних послуг; державна політика в телекомунікаційній сфері; система джерел телекомунікаційного законодавства України тощо. Особлива частина має містити комплексне правове регулювання, відносин та діяльності щодо окремих ринків телекомунікаційних послуг з урахуванням їх базових, стабілізованих та уніфікованих фрагментів.

Удосконалено:

1. Наукові підходи до систематизації договірно-правового забезпечення телекомунікаційного ринку, що включає в себе: 1) підсистеми базових договорів надання телекомунікаційних послуг з передачі типового інформаційного продукту між його постачальником та суб'єктом телекомунікаційної діяльності за допомогою певної телекомунікаційної технології; 2) підсистеми допоміжних договорів, які забезпечують технічне функціонування необхідних ланок телекомунікаційної інфраструктури і укладаються між суб'єктами телекомунікаційної діяльності відповідно до тієї чи іншої телекомунікаційної технології передачі інформаційного продукту.

2. Зміст пропозиції щодо створення окремого нормативно-правового акту в сфері Інтернет, в формі спеціального Закону України «Про розвиток системи Інтернет в Україні та користування її послугами» та визначена його мета – активізація подальшого розвитку в Україні цього сегменту телекомунікаційних відносин та підвищення ефективності їх реалізації шляхом врахування таких суспільних інтересів, як: якість послуг, що надаються; їх гарантованість; доступність послуг шляхом проведення відповідної тарифної політики у наданні Інтернет-послуг; таємниця надання інформації; захист авторського права у мережі Інтернет тощо.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони містять як науково-теоретичний, так і практичний компоненти. Їх можна використати з науково-дослідною метою - для подальшої розробки заходів удосконалення правового регулювання телекомунікаційних відносин; сформовані в роботі пропозиції можуть служити базою для практичної законотворчої діяльності в процесі розробки проекту Телекомунікаційного Кодексу України; результати дисертаційного дослідження також можуть бути використані при підготовці навчальних посібників і читанні лекцій за темою "Правове регулювання телекомунікаційної діяльності" у рамках навчального курсу "Господарське право України", а також спеціального курсу «Господарсько-правове забезпечення телекомунікаційних відносин в Україні».

Отримані висновки певною мірою заповнюють прогалини у вітчизняній господарсько-правовій літературі та, ймовірно, стануть поштовхом та основою для подальших розробок проблематики, пов'язаної з телекомунікаційними відносинами.

Особистий внесок здобувана. Дисертація виконана автором особисто, її зміст базується на власних дослідженнях здобувана, аналізі наукових, нормативних, статистичних та інших джерел. Більшість порушених у роботі питань розглядаються вперше. Особисто автором виконані розділи у колективних монографіях («Галузева економічна політика держави: проблеми правового забезпечення», «Засоби та механізми господарсько-правового регулювання»), що висвітлюють певні аспекти даного наукового дослідження.

Апробація результатів дисертації. Положення дисертаційної роботи обговорювалися на засіданнях кафедри господарського права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Результати роботи використовувались у навчальному процесі при проведенні практичних занять, навчальної дисципліни "Господарське право". Авторські погляди на порушені в дисертації проблеми були оприлюднені на наступних науково-практичних конференціях: «Проект інноваційного кодексу України як новий етап розвитку нормотворення в інноваційній сфері» (м. Харків, 14 червня 2011 р.), «Юридична осінь 2011 року» (м. Харків, 9 листопада 2011 р.), «Шляхи формування національної інноваційної системи та удосконалення інноваційного законодавства» (м. Харків, 11 листопада 2011 р.), «Процеси економічної глобалізації та напрями модернізації правового господарського порядку в Україні» (м. Харків, 26 квітня 2012 р.), «Правове забезпечення комерціалізації результатів досліджень та розробок» (м. Харків, 22 травня 2012 р.), «Проблеми розвитку юридичної науки в дослідженнях молодих учених» (м. Харків, 5 листопада 2012 р.), «Соціально-економічні трансформації сучасного світу» (м. Харків, 15 травня 2013 р.), «Правова доктрина - основа формування правової системи держави» (м. Харків, 20-21 листопада 2013 р.).

Публікації. Основні висновки та положення дисертаційного дослідження викладені в одинадцяти статтях (десять вітчизняних, одній закордонній), що

опубліковані у наукових фахових періодичних виданнях з юридичних наук та тезах семи доповідей на науково-практичних конференціях, а також частково у двох колективних монографіях.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається з переліку умовних позначень, вступу, двох розділів, які включають в себе шість підрозділів, висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації - 216 сторінок, з них - 191 сторінок основного тексту. Загальна кількість використаних джерел - 211 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження, визначаються предмет, об'єкт, мета та завдання, викладені методологічна і теоретична основи роботи, положення її наукової новизни, розкриваються теоретичне і практичне значення роботи та апробація результатів дослідження.

Розділ 1 «Економіко-правова характеристика господарської діяльності у сфері телекомунікацій» складається з двох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Економіко-технічна характеристика сучасного розвитку телекомунікаційних відносин в Україні»* здійснено аналіз етапів розвитку телекомунікаційного ринку України як комплексу відносно автономних за змістом ринків, що забезпечують віддалений інформаційний зв'язок в усіх підсистемах суспільства.

Встановлено, залежність кон'юнктури ринку від ступеня розвитку технічних засобів зв'язку та нових способів з'єднання, оскільки згідно з технічною природою електрозв'язку інформаційний продукт передається за допомогою електричного сигналу, здатного розповсюджуватися у певних середовищах.

Проаналізовано специфіку телекомунікаційної галузі та по-сегментарно розкрито технічну складову останньої. Встановлено, що галузь телекомунікацій в Україні поділяється на два крупних сегменти: електрозв'язок і поштовий зв'язок. Електрозв'язок як сегмент телекомунікаційного простору, у свою чергу, поділяють на два основні напрями: наземний (фіксований чи дротовий) та радіозв'язок (ДХ-, СХ-, КХ- та УКХ-зв'язок без застосування ретрансляторів, супутниковий, радіорелейний, стільниковий, транкінговий зв'язок тощо). До першої групи, як правило, включають телефонний міський, телефонний сільський, телефонний міжміський, телефонний міжнародний зв'язок. Сюди ж можна віднести Інтернет (хоча зараз Інтернет переміщується в бік радіозв'язку). До другої групи належать супутниковий, стільниковий, радіорелейний, транкінговий зв'язок. Між ними знаходиться синтезуюча складова — оптиковолоконний зв'язок.

Встановлено, що в залежності від переданої інформації електричний зв'язок розділяється на наступні види: телефонний (передача мови); телеграфний (передача тексту); фототелеграфний (передача нерухомого зображення); дротове

мовлення (передача музичних, мовних та інших звуків); телевізійний (передача зображень рухомих об'єктів зі звуковим супроводом); відеотелефонний (телефонний зв'язок, що супроводжується телевізійним зображенням); передача даних (передача цифрової інформації для обробки її ЕОМ або вже оброблену до цього виду також відноситься передача сигналів управління і контролю для автоматики і телемеханіки).

Визначено, що в електров'язку існують спеціальні системи: телефонного, телеграфного, факсиміле, відеотелефонного зв'язку, передачі газет, передачі даних, а також звукового і телевізійного мовлення. Склад і схеми цих систем визначаються характером і видом повідомлень, що передаються. Системи електров'язку, в яких у результаті прямого перетворення повідомлень виникає неперервний (аналоговий) сигнал, називаються неперервними, або аналоговими системами. Умовне перетворення повідомлення в сигнал (кодування) - ознака системи для передачі дискретних сигналів.

Окремо надані економіко-статистичні дані на телекомунікаційному ринку України. Встановлено залежність розвитку національної економіки від рівня розвитку інформаційно-телекомунікаційного комплексу України.

У підрозділі 1.2 «Сучасне законодавче забезпечення функціонування ринків телекомунікаційних послуг (порівняльно-правовий аспект)» розглянуто, по-перше, організацію нормативного матеріалу в системі телекомунікаційного законодавства України. Виявлено низку прогалин та колізій у вітчизняних нормативно-правових актах, як на законодавчому, так і на підзаконному рівні.

Встановлено змістовну залежність базового законодавчого акта - Закону України «Про телекомунікації» від Модельного закону «Про телекомунікації», прийнятого країнами - учасницями СНД ще у 2003 р., а відтак, і його застарілість з огляду на надзвичайно швидкі темпи розвитку телекомунікаційної сфери, особливо прогресу в засобах зв'язку.

Проведено порівняльний аналіз вітчизняного законодавства в телекомунікаційній сфері із законодавством інших країн (Росії, Франції, США, Швейцарії тощо). Наголошується на доцільності запозичення цілої низки правових конструкцій, що використовуються закордонними законодавцями.

Здійснено аналіз нормативно-правової бази програмного забезпечення державною розвитку господарської діяльності в телекомунікаційній сфері за роки незалежності. Порівняння з програмними документами Російської Федерації дозволило встановити їх концептуальну подібність і водночас невідповідність сучасним вимогам технічного розвитку засобів телекомунікаційного ринку. Констатується, що існує нагальна потреба в удосконаленні концептуального та програмного забезпечення розвитку телекомунікаційної галузі з урахуванням сучасного світового рівня її інноваційності, визначення засад правової політики держави в телекомунікаційній сфері, використання засобів державного регулювання відповідних видів телекомунікаційних послуг.

Розділ 2 «Окремі проблеми модернізації законодавчого регулювання телекомунікаційних відносин» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Системоутворюючі елементи – складові формування телекомунікаційного законодавства України» розроблено класифікацію інформації на підставі диференціації видів: за способом сприйняття – візуальна, аудіальна; за формою подання – текстова, числова, графічна, звукова; за призначенням – масова, спеціальна, особиста.

Встановлено, що предметом функціонування інформаційно-телекомунікаційної сфери (ринку) є інформаційний продукт та відносини, які виникають щодо нього. Зазначено, що інформаційний продукт створюється у процесі творчої, виробничої, аналітичної, синтетичної та інших видів діяльності; це будь-яка інформація, підготовлена для споживача. Інформаційні продукти згідно з власною природою (аудіо-, відео- та текстові дані) шляхом комбінування перетворюються у типові ринкові інформаційні продукти, що виступають об'єктом конкретних телекомунікаційних послуг. Саме вони та правові особливості їх обігу повинні бути покладені в основу формування телекомунікаційного законодавства як базові об'єкти правового регулювання. На цій підставі поділ телекомунікаційних послуг та базових інформаційних продуктів на види має бути узгоджений із структурою ринкового попиту, ланцюгами телекомунікаційних технологій технічною інфраструктурою передачі сигналів, що у синтезі створюють сучасну топографію телекомунікаційних відносин та, відповідно, виступають чинниками систематизації телекомунікаційного законодавства.

Об'єктом інформаційно-телекомунікаційних відносин виступають типові інформаційні продукти, що пропонуються для споживання: фільм, радіопередача, блог тощо. У їх створенні задіяні учасники як інформаційних ринків (створення; транслявання), так і власне телекомунікаційних (обробка; поділ на складові частини – аудіо-, відео-, текстові дані), з наступною передачею його по ланцюгові іншим суб'єктам телекомунікаційної інфраструктури з наступним розповсюдженням споживачеві.

Визначено, що господарська діяльність, пов'язана з передачею інформації за допомогою телекомунікаційної мережі, може передбачати до п'яти видів суб'єктів інформаційної діяльності, а саме: суб'єктів-власників інформаційного продукту, суб'єктів-відправників інформаційного продукту; суб'єктів-постачальників інформаційного продукту; суб'єктів технічної інфраструктури телекомунікаційного ринку та суб'єктів-споживачів відповідних продуктів, правове становище яких впливає на визначення змісту значної частини телекомунікаційних відносин. Правовою особливістю системи господарських зобов'язань у телекомунікаційній сфері є те, що суб'єкт-власник інформаційного продукту, від якого починається рух інформаційного продукту телекомунікаційною мережею, необов'язково має бути пов'язаний договірними відносинами з кінцевим суб'єктом – суб'єктом-споживачем такого продукту.

Встановлено, що телекомунікаційні послуги як об'єкт законодавчого регулювання, мають свої особливості – як у функціонально-технічному, так і в правовому аспекті, а відтак, утворюють підсистемні ринкові механізми власної реалізації і набувають значення окремих об'єктів телекомунікаційної політики держави. Для системи ринку інформаційної продукції ринок телекомунікаційних послуг виконує роль своєрідної інфраструктури. Дана інфраструктура забезпечує процеси надання та отримання цих послуг, що, у свою чергу, зумовлює створення самостійного ринку з надання телекомунікаційних послуг.

У підрозділі 2.2 «Проблеми спеціалізації законодавчого регулювання окремих видів телекомунікацій» здійснено дослідження поняття «телекомунікаційна послуга» як окремої правової категорії. Визначено, що телекомунікаційна послуга як складова послуг зв'язку є комплексом правовідносин, що виникають з відповідного договору між постачальником інформаційного продукту та суб'єктом телекомунікаційної діяльності щодо передачі інформаційного продукту кінцевому споживачеві за допомогою технічних пристроїв – засобів телекомунікації, згідно з технічними можливостями останнього, що за змістом включає в себе надання, прийом, обробку, зберігання, передачу та доставку обумовленої інформації.

Разом з тим запропоновано класифікацію телекомунікаційних послуг за типовими, стійко сформованими комплексами специфічного поєднання окремих ланок технічної інфраструктури та технологій обігу інформаційних продуктів на такі фупи: 1) телефонний зв'язок; 2) Інтернет як окремий телекомунікаційний комплекс послуг; 3) послуги телебачення; 4) радіопослуги; 5) послуги поштового зв'язку в частині використання сучасних технічних засобів передачі інформаційного продукту; 6) послуги на основі широкосмугових технологій.

Окремо проведено класифікацію видів послуг мобільного зв'язку з урахуванням сучасного стану його різновидів, що мають бути передбаченими у проекті Закону України «Про мобільний зв'язок». Об'єктом регулювання мають стати послуги: транкінгового, стільникового, пейджингового, супутникового зв'язку, враховуючи, що кожний з цих видів має свою унікальну технічну складову, параметри функціонування якої впливають на умови договірно-правового регулювання та на зміст і особливості державного регулювання.

Запропоновано також розробити окремий спеціальний Закон України «Про розвиток системи Інтернету в Україні та користування її послугами», метою якого має бути активізація подальшого розвитку в Україні цього сегмента телекомунікаційних відносин та підвищення ефективності їх реалізації шляхом врахування суспільних інтересів щодо: якості послуг, що надаються; їх гарантованості та доступності шляхом проведення гнучкої тарифної політики; забезпечення таємниці наданої інформації; захисту авторського права у мережі Інтернет тощо.

Проведено системний аналіз договірних відносин між суб'єктами телекомунікаційного комплексу, що формуються в процесі надання телекомунікаційних послуг. Передача типового інформаційного продукту його

постачальником суб'єкту телекомунікаційної діяльності за допомогою визначеної телекомунікаційної технології потребує цілої низки допоміжних договорів, у відповідності до тієї чи іншої телекомунікаційної технології передачі інформаційного продукту.

Визначено, що предметом договору надання телекомунікаційних послуг є зобов'язання з передачі певного інформаційного продукту на узгоджених сторонами умовах, включаючи забезпечення належної якості комунікацій за допомогою технічних засобів та його доставки від суб'єкта-відправника інформації до споживача. Розглянуто інші істотні умови цього виду договору: ціна, перелік та обсяги замовлених телекомунікаційних послуг. Останні можна поділити за: 1) змістом на послуги як забезпечення маршрутизації трафіку телекомунікаційними мережами відповідного оператора, що є необхідною умовою для отримання доступу до відповідних інформаційних ресурсів та обміну (передавання) даних кінцевими споживачами; 2) об'єктом правовідносин — як інформація, яка передається і відповідно отримується в процесі надання послуг, який має свій спеціальний режим.

У підрозділі 2.3 «Державне регулювання процесів формування, функціонування та розвитку телекомунікаційного ринку України» визначено, що державне регулювання телекомунікаційної діяльності – це комплекс механізмів та засобів впливу держави на суб'єктів телекомунікаційної діяльності та умови її здійснення, а також параметри функціонування технічної інфраструктури відповідних телекомунікаційних підсистем передачі інформації, з метою забезпечення інформаційних прав громадян-споживачів, інформаційної безпеки держави і суспільства, розвитку конкурентного середовища та постійного підвищення рівня інноваційного розвитку телекомунікаційних систем України.

Встановлено, що система механізмів державного регулювання телекомунікаційних відносин повинна ґрунтуватися на принципі ієрархічності і включати в себе, по-перше, державне регулювання господарської діяльності суб'єктів, що експлуатують технічну інфраструктуру телекомунікаційного комплексу, відповідно до якості та умов його функціонування; по-друге, телекомунікаційну діяльність його суб'єктів щодо обігу інформаційних продуктів у процесі господарської діяльності в інформаційній сфері. Визначено принципи, методи та функції державного регулювання в телекомунікаційній сфері.

Визначено, що об'єктом державного регулювання в телекомунікаційній галузі виступають: телекомунікаційна система в цілому, що формує макроекономічний рівень державного регулювання телекомунікаційної сфери; телекомунікаційні види окремих послуг чи окремі ринки підсистеми; а також господарюючі суб'єкти в даній галузі, які формують мікроекономічний рівень державного регулювання телекомунікаційної економіки.

Доведено необхідність структурування норм Телекомунікаційного кодексу України, присвячених державному регулюванню згідно із змістовим поділом останнього на два основних сегменти: тарифного (цінового)

регулювання та безтарифного (нецінового) регулювання. Наголошено на відсутності у Законі України «Про телекомунікації» поняття «граничний тариф». Встановлено, що до безтарифного регулювання відносять: технічні обмеження телекомунікаційної діяльності – обмежений ресурс (частотний ресурс, номерний ресурс); встановлення дозвільного порядку (надання ліцензій); контроль за дотриманням умов (рівень якості телекомунікаційних послуг); забезпечення контролю зв'язку; конфіденційність.

У *підрозділі 2.4 «Формування єдиного телекомунікаційного ринку шляхом модернізації та систематизації його законодавчого забезпечення»* на основі принципу ієрархічності створено спеціальну трирівневу систему правового регулювання телекомунікаційних відносин, що має включати такі об'єкти: 1) Телекомунікаційного кодексу України як основу функціонування вітчизняної телекомунікаційної системи України; 2) окремі закони за видами телекомунікаційних послуг зі спеціальним предметом регулювання та узгоджені з відповідними положеннями Телекомунікаційного кодексу України; 3) підзаконні нормативно-правові акти як третій рівень – деталізація регулювання конкретних телекомунікаційних послуг або їх особливостей, що знаходяться в сфері найактивнішої динаміки розвитку телекомунікаційного законодавства.

Предмет Телекомунікаційного кодексу України утворюють господарські відносини, що виникають у процесі функціонування національної телекомунікаційної системи між її учасниками, а також між ними та іншими учасниками господарських відносин, наділеними щодо них господарською компетенцією, які пов'язані із передачею інформаційних продуктів, їх розповсюдженням та споживанням за допомогою телекомунікаційних мереж. В основу систематизації законодавства покладено базовий чинник – технічну інфраструктуру як умовний об'єкт та продуктивний критерій, що має певні технічні характеристики, умови використання, зокрема, частотного ресурсу, особливості правових режимів експлуатації відповідних об'єктів, а також напрями та засоби державного регулювання їх функціонування.

Проведене дослідження дає підстави вважати за доцільне систематизацію телекомунікаційного законодавства у вигляді створення Телекомунікаційного кодексу України та системи підпорядкованих йому нормативно-правових актів, предметом яких має стати кожна окрема суспільно-затребувана телекомунікаційна послуга. Надано пропозицію Телекомунікаційний Кодекс України структурувати двома частинами: Загальною та Особливою. Загальна частина повинна містити: понятійний апарат; принципи та методи регулювання; суб'єкти телекомунікаційної діяльності; інформаційний продукт та його види; напрями державної політики в телекомунікаційній сфері; засади державного регулювання ринків телекомунікаційних послуг; правові режими функціонування телекомунікаційних відносин; систему джерел телекомунікаційного законодавства України тощо. Особлива частина має містити комплексне правове регулювання відносин та діяльності окремих ринків телекомунікаційних послуг з урахуванням їх базових, стабілізованих та

уніфікованих фрагментів, як наприклад, мобільний зв'язок, Інтернет, супутниковий зв'язок телебачення тощо.

Встановлено, що Телекомунікаційний кодекс України покликаний визначити принципи і засоби, що стосуються змісту і сутності правового регулювання в телекомунікаційній сфері: мобільного, фіксованого зв'язку, Інтернет-послуг, телебачення, радіотрансляції, поштового зв'язку тощо. Йому мають змістовно підпорядковуватися відповідні поточні закони України, зокрема «Про фіксований зв'язок», «Про мобільний зв'язок», «Про Інтернет», «Про телебачення», «Про радіомовлення», «Про поштовий зв'язок».

Третій рівень нормативно-правового забезпечення складається з підзаконних актів, які повинні деталізувати положення названих законів України.

ВИСНОВКИ

У дисертації проведено теоретичне узагальнення та запропоноване нове вирішення наукового завдання, що полягає у виявленні особливостей теоретичних засад господарсько-правової політики у галузі телекомунікацій, розробці комплексу заходів щодо модернізації змісту правового регулювання телекомунікаційних відносин з позиції сучасного розвитку засобів зв'язку та телекомунікаційних відносин згідно з сучасним реаліями.

За результатами проведеного дослідження дисертанткою зроблені такі основні висновки:

1. Враховуючи надзвичайно швидкий темп впровадження інноваційних технологій в телекомунікаційну сферу, слід визнати, що законодавству, яке її регламентує, притаманна така властивість, як відносно стабільний характер, а його динаміка об'єктивно визначає необхідність ґрунтовного перегляду його змісту з періодом у 2-3 роки, що є принципово необхідними для ефективної нормотворчої діяльності.

2. Інформаційний продукт створюється, як правило, у процесі творчої, виробничої діяльності і становить собою будь-яку інформацію, що підготовлена у формі товару для споживача. Його передача від виробника до споживача здійснюється за допомогою телекомунікаційних засобів зв'язку. Одним із критеріїв класифікації інформаційного продукту є природа відповідних сигналів, що передаються по сучасним телекомунікаційними мережами. Кінцевим об'єктом інформаційно-телекомунікаційних відносин виступають типові інформаційні продукти, що пропонуються для споживання, наприклад: телепередача синтетичний автономний продукт, фільм (його різновиди, наприклад кліпи, короткометражні фільми), радіопередача, блог тощо.

3. Сучасний розвиток вітчизняного ринку телекомунікаційних послуг гальмується низьким рівнем законодавчого забезпечення. Відтак, дисфункції

регулятивно-динамічної, стимулюючої функції телекомунікаційного законодавства України консервують такі проблеми, як: низький рівень забезпечення населення, підприємств, установ і організацій широкосмуговими телекомунікаційними послугами; нерівномірність забезпечення телекомунікаційними послугами та обмеженість доступу користувачів до загальнодоступних телекомунікаційних послуг (особливо у сільській, гірській місцевості і депресивних регіонах); використання на стаціонарних телекомунікаційних мережах морально застарілого та фізично зношеного аналогового обладнання, що стримує розвиток телекомунікацій та негативно впливає на ефективність роботи операторів телекомунікацій; наявність великої кількості операторів телекомунікацій, що призвело до нескоординованості їх дій та відсутності єдиного підходу до вирішення проблемних питань розвитку телекомунікацій тощо.

4. Кожен технічний пристрій функціонує з використанням різноманітних видів телекомунікаційних з'єднань (дротового, різноманітних видів радіозв'язку (супутниковою, радіорелейною, пейджинговою тощо), оптоволоконного) та має свою особливу інфраструктуру надходження окремих видів інформаційного продукту (аудіо, відео та даних) по відповідних технічних складових інфраструктури, які притаманні даному виду з'єднання, що використовується. Виникає специфічна типологія зв'язку передачі кожного продукту по відповідних технічних складових інфраструктури, які притаманні даному виду з'єднання, що використовується. Виникає специфічна типологія зв'язку передачі кожного продукту по відповідній щодо нього технічній інфраструктурі. Особливості технічної передачі інформації, яка становить різні за технічною природою види інформаційних продуктів, сучасними телекомунікаційними засобами по каналах зв'язку, говорять про синтетичну технічну природу з'єднання: залежно від кількості різновидів продуктів, які передаються телекомунікаційними системами, існує різноманітна технічна інфраструктура чи сукупність технічних інфраструктур (їх синтез).

5. Кожен вид телекомунікації утворює власний універсальний простір – зі своїми суб'єктами, технічними особливостями передачі даних і водночас особливостями передачі певних видів інформаційних продуктів по тих самих каналах зв'язку, технічним обладнанням та їх організаційно-господарським забезпеченням, зокрема, державним регулюванням. Першочерговим призначенням всіх видів телекомунікаційного з'єднання є передача інформаційного продукту.

6. Інтернет є пріоритетним комплексом у телекомунікаційній сфері. До базових послуг, які надаються сьогодні за допомогою цього комплексу, зокрема, належать: електронна пошта, група новин, передача файлів, www („всесвітнє павутиння”). До похідних послуг можна віднести безліч послуг, що реалізуються на основі базових чи є їх подальшим розвитком, наприклад: доступ до інформаційних ресурсів (баз даних, електронних архівів, бібліотек тощо); електронна комерція (е-комерція); телебанкінг (Інтернет-банкінг); дистанційне

(теле-); телеробота; телемедицина; «IP-телефонія». Враховуючи це, слід констатувати необхідність створення окремого спеціального Закону України «Про розвиток системи Інтернету в Україні та користування її послугами».

7. Одним з пріоритетних комплексів послуг у телекомунікаційній сфері є комплекс послуг телебачення і радіомовлення. Предмет регулювання чинного Закону України «Про телебачення і радіомовлення» враховуючи сучасний стан розвитку сфери, необхідно поділити на окремі Закони: перший блок – Закони України «Про телебачення» та «Про радіомовлення», а в подальшому низка структурно-технічних різновидів телевізійних послуг повинна бути втілена в Законах України «Про супутникове телебачення», «Про оптоволоконне телебачення».

8. Телекомунікаційні послуги є неоднорідними, адже від способу технічної передачі тієї чи іншої послуги залежить, яка саме базова інформація може передаватися завдяки їй. Разом із тим передача, зберігання, обробка їх спільного разового об'єкта – інформації, визначає основний зміст предметів договірно-правового забезпечення відповідних телекомунікаційних послуг. Виникнення нових договірних зобов'язань, які не врегульовані нормами господарського законодавства, особливий суб'єктний склад та зміст зобов'язань у сфері телекомунікацій, порядок їх встановлення, а також, наявність великої кількості підзаконних нормативних актів, спрямованих на їх регулювання, свідчить про необхідність систематизації правового регулювання телекомунікаційних зобов'язань.

9. Державне регулювання телекомунікаційної діяльності як система комплексного організаційно-господарського впливу на ринки телекомунікаційних послуг майже не знайшла свого втілення в сучасному телекомунікаційному законодавстві. Разом з тим потрібно структурувати розділи в спеціалізованому нормативно-правовому акті, присвячені державному регулюванню, згідно з поділом останнього на два основних сегменти: 1) сфери тарифного (цінового) регулювання, що охоплює економічні аспекти, які впливають безпосередньо на мотивацію прийняття ринкових рішень; 2) це сфера безтарифного (нецінового) регулювання, що формує систему умов здійснення діяльності на телекомунікаційних ринках.

10. Телекомунікаційна система являє собою складне ієрархічне утворення, що включає в себе декілька підсистем, кожна з яких потребує встановлення адекватного державного регулювання, наприклад, підсистем мобільного зв'язку, телефонного зв'язку, радіомовлення, телебачення тощо. Саме тому доцільно законодавчо встановити до кожної окремої сегментарної одиниці: об'єкт, напрями регулювання, методика їх застосувань та топографію їх об'єднань задля досягнення визначених функціональних завдань. Частково проблема може бути вирішена шляхом прийняття відповідних Законів України, стосовно визначених ринків телекомунікаційних послуг.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Галузева економічна політика держави: проблеми правового забезпечення: моногр. / Д. В. Задихайло, В. М. Пашков, О. Ю. Битяк, М. М. Кузьміна та ін.; за наук. ред. Д. В. Задихайла. – Х.: Юрайт, 2013. – 520 с. (Остапенко Ю. І. Модернізація господарсько-правового забезпечення ринку телекомунікаційних послуг / Ю. І. Остапенко. – С. 369-406).
2. Засоби та механізми господарсько-правового регулювання: моногр. / Д. В. Задихайло, В. М. Пашков, В. С. Мілаш, О.Ю. Битяк та ін.; за наук. ред. Д.В. Задихайла. – Х.: Юрайт, 2013. – 416 с. (Остапенко Ю.І. Оптимізація господарсько-правових засобів державного регулювання телекомунікаційних послуг в Україні / Ю.І. Остапенко. – С. 318-339).
3. Остапенко Ю.І. Завдання законодавчої політики у сфері розвитку телекомунікаційного ринку України [Текст] // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право : зб. наук. пр. / Нау. Ун-т «Юрид. Акад. України ім. Я. Мудрого». - Х.: Право, 2012. – 2012. №1 (8). – 296 с. – С.227-235.
4. Остапенко Ю.І. Окремі питання господарсько-правового забезпечення ринку телекомунікаційних послуг [Текст] // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право : зб. наук. пр. / Нау. Ун-т «Юрид. Акад. України ім. Я. Мудрого». - Х.: Право, 2012. – 2012. №2 (9). – 288 с. – С. 208-217.
5. Остапенко Ю.І. Проблеми господарсько-правового забезпечення розвитку телекомунікаційного комплексу України [Текст]//Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право : зб. наук. пр. / Нау. Ун-т «Юрид. Акад. України ім. Я. Мудрого». – Х.: Право, 2012. – № 4 (11). – 256 с. – С. 151-160.
6. Остапенко Ю.І. Державне регулювання телекомунікаційного ринку в Україні [Текст] / Ю.І. Остапенко // Юрист України: наук.-практ. журн. / редкол.:С.П. Погребняк, Ю.В. Баулін, Ю.П. Битяк та ін. – Х.: Право, 2012. – № 4 (21). – 128 с. – С.53-61.
7. Остапенко Ю.І. Мобільний зв'язок як сегмент ринку телекомунікаційних послуг: господарсько-правовий аспект[Текст]//Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право : зб. наук. пр. / Нау. Ун-т «Юрид. Акад. України ім. Я. Мудрого». - Х.: Право, 2013. – №1 (12). – 264 с. – С.197-207.
8. Остапенко Ю.І. Система телекомунікаційних відносин в Україні: питання господарсько-правового забезпечення [Текст] / Ю.І. Остапенко // Юрист України: наук.-практ. журн. / редкол.:С.П. Погребняк, Ю.В. Баулін, Ю.П. Битяк та ін. - Х.: Право, 2013. – № 1 (22). – С.71-78.
9. Остапенко Ю.І. Модернізація та систематизація телекомунікаційного законодавства України [Текст]//Вісник Національного університету «Юридична

- академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право : зб. наук. пр. / Нау. Ун-т «Юрид. Акад. України ім. Я. Мудрого». - Х.: Право, 2013. – №2 (13). – 344 с. – С.335-337.
10. Остапенко Ю.І. Послуги мобільного зв'язку: проблема подання прогалини господарсько-правового регулювання [Текст] / Ю.І. Остапенко // Юрист України: наук.-практ. журн. / редкол.:С.П. Погребняк, Ю.В. Баулін, Ю.П. Битяк та ін. - Х.: Право, 2013. – № 2 (23). – С.107-115.
  11. Остапенко Ю.І. Перспективи розвитку хозяйственно-правового забезпечення телекоммуникационного рынка Украины [Текст] / Ю.И.Остапенко // Экономика и право Казахстана – журнал-дайджест. - 2013. – № 17 (449). – С.45-51.
  12. Остапенко Ю.І. Правова політика держави в телекомунікаційній сфері: проблема її інноваційного розвитку / Ю.І. Остапенко // Проект Інноваційного кодексу України як новий етап розвитку нормотворення в інноваційній сфері: мат. Наук.-практ. конф. (14 черв. 2011 р., м. Харків) / редкол.: С.М. Прилипко, Ю.Є. Атаманова, Д.В. Задихайло. – Х.: «ФІНН», 2011. – С. 307-311.
  13. Остапенко Ю.І. Телекомунікаційна система як об'єкт господарсько-правового регулювання/ Ю.І. Остапенко // Юридична осінь 2011 року: зб. тез доп. та наук. повід. уч. Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів (09 лист. 2011 р., м. Харків) / за заг. ред. А.П. Гетьмана. – Х.: НУ «Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого», 2011. – С. 282- 287.
  14. Остапенко Ю.І. Розвиток законодавства України про телекомунікації: вплив інноваційної складової/ Ю.І. Остапенко // Шляхи формування національної інноваційної системи та удосконалення інноваційного законодавства: мат. Всеукр. наук.-практ. конф. (11 лист. 2011 р., м. Харків) / редкол.: С.М. Прилипко, Ю.Є. Атаманова, Д.В. Задихайло. – Х.: НДІ ПЗІР, 2011. – С. 275- 279.
  15. Остапенко Ю.І. Систематика господарських відносин в сфері телекомунікацій / Ю.І. Остапенко // Процеси економічної глобалізації та напрями модернізації правового господарського порядку в Україні: мат. круг. столу (26 квіт. 2012 р., м. Харків) / редкол.: Д.В. Задихайло, В.М. Пашков, В.С. Мілаш. – Х.: Юрайт, 2012. – С. 60-65.
  16. Остапенко Ю.І. Інноваційний розвиток телекомунікаційних мереж та проблеми удосконалення їх господарсько-правового забезпечення/ Ю.І.Остапенко // Правове забезпечення комерціалізації результатів досліджень і розробок: мат. Наук.-практ. конф. (22 трав. 2012 р., м. Харків) / редкол.: С.М. Прилипко, Ю.Є. Атаманова, Д.В. Задихайло. – Х.: НДІ ПЗІР, 2012. – С. 143-147.
  17. Остапенко Ю. Development Of The Law Of Ukraine On Telecommunications: Impact Of Innovative component / Ю.Остапенко // Проблеми розвитку юридичної науки в дослідженнях молодих учених: зб. тез доп. та наук. повід. конф. (05 квіт. 2012 р., м. Харків) / за заг. ред. А.П. Гетьмана. – Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого», 2012. – С. 85- 87.

18. Остапенко, Ю. І. Законодавча політика держави у забезпеченні соціально-економічного розвитку телекомунікаційного комплексу України [Текст] / Ю. І. Остапенко // Соціально-економічні трансформації сучасного світу: матеріали наук.-практ. конф. виклад., аспір. і студ. НУ "ЮАУ ім. Я. Мудрого", 15 трав. 2013 р. / за ред. А. П. Гетьмана. – Х. : Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого", 2013. – С. 149-151.

19. Остапенко Ю. Державне регулювання діяльності в телекомунікаційному комплексі України: господарсько-правовий аспект. / Ю.І.Остапенко // Правова доктрина - основа формування правової системи держави: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю Нац. акад. прав. наук України та обговоренню п'ятитомної монографії «Правова доктрина України», Харків, 20-21 листоп. 2013 р. – Х.: Право, 2013. – С. 925-928.

АНОТАЦІЯ

Остапенко Ю.І. Напрями та зміст модернізації законодавчого регулювання телекомунікаційних відносин в Україні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право. – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України, Харків, 2014.

Дисертацію присвячено дослідженню питань модернізації змісту телекомунікаційного законодавства України. Аналізуються зміст та особливості телекомунікаційних відносин як в цілому, так і в межах окремих сформованих ринків: мобільного зв'язку, Інтернет-ринку, ринку телебачення, радіомовлення тощо.

Розглядається історія розвитку та сучасний стан телекомунікацій, визначається системологія їх ринку, що структурно складається із взаємопов'язаних елементів, найважливішими з яких є: суб'єкти ринку, об'єкти ринку, державне регулювання господарської діяльності.

У роботі досліджено специфіку телекомунікаційної сфери та зроблено висновок про необхідність реформування правового забезпечення останньої за допомогою систематизації нормативно-правових актів.

Запропоновано концептуальні положення макету проекту Телекомунікаційного кодексу України та основних вимог щодо договорів про надання телекомунікаційних послуг.

Ключові слова: телекомунікації, телекомунікаційні послуги, державне регулювання телекомунікаційної галузі, суб'єкти телекомунікаційних відносин, істотні умови договору про телекомунікації, предмет телекомунікаційного договору, об'єкт телекомунікаційних відносин, Телекомунікаційний кодекс України.

АННОТАЦИЯ

Остапенко Ю.И. Направления и содержание модернизации законодательного регулирования телекоммуникационных отношений в Украине. — На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.04 - хозяйственное право; хозяйственный процесс. – Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Министерство образования и науки Украины, Харьков, 2014.

Диссертация посвящена исследованию вопросов модернизации телекоммуникационного законодательства Украины. В работе рассматривается история развития и современное состояние телекоммуникаций. Исходя из этого определены основные этапы нормативно-правового обеспечения телекоммуникационной деятельности с момента провозглашения Украины независимым государством и до сегодняшнего дня. Осуществлен анализ понятийного аппарата действующего Закона Украины «О телекоммуникациях», выявлены его недостатки и пробелы. На основании сравнительно-правового анализа законодательства Украины о телекоммуникациях и положений нормативно-правовых актов зарубежных стран в данной сфере сделаны выводы о необходимости модернизации законодательства, внесены конкретные предложения по совершенствованию его нормативного материала путем систематизации нормативно-правовых актов, а именно кодификации правовых норм, регулирующих телекоммуникационную деятельность.

Предложены определения базовых понятий: «телекоммуникация», «телекоммуникационная деятельность», «государственное регулирование телекоммуникационной деятельности», а также разработана классификация телекоммуникационных услуг в соответствии с типовыми, устойчиво сложившимися комплексами специфического сочетания отдельных звеньев технической инфраструктуры и технологий обращения информационных продуктов. Сделан вывод о необходимости принять данную классификацию за основу современного телекоммуникационного законодательства.

Анализируются содержание и особенности телекоммуникационных отношений как в целом, так и, в части, отдельно сформированных рынков: мобильной связи, Интернет-рынка, рынка телевидения, радиовещания и т.д.

Обоснована необходимость разработки трехуровневой системы законодательного обеспечения телекоммуникационной отрасли, где центральное место будет занимать Телекоммуникационный кодекс Украины, второй уровень - это система законов со специальным предметом регулирования отдельных видов телекоммуникационных услуг, третий - соответствующие подзаконные нормативно-правовые акты, детализирующие регулирование конкретных телекоммуникационных услуг и их особенностей.

Предложены концептуальные положения макета проекта Телекоммуникационного кодекса Украины и определены основные требования к договорам о предоставлении телекоммуникационных услуг.

Ключевые слова: телекоммуникации, телекоммуникационные услуги, государственное регулирование телекоммуникационной отрасли, субъекты телекоммуникационных отношений, существенные условия договора о телекоммуникациях, предмет телекоммуникационного договора, объект телекоммуникационных отношений, Телекоммуникационный кодекс Украины.

SUMMARY

Ostapenko Iuliia. Direction and content of the modernization of legislative regulation of telecommunication relations in Ukraine. - The rights of manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate of Legal sciences in the specialty 12.00.04 - commercial law, economic and procedural law. - National Law University named after Yaroslav the Wise, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2014.

The thesis is devoted to the modernization of the content of the telecommunications legislation of Ukraine. Analyzes the content and features of telecommunication relations as a whole and within individual markets: mobile market, Internet market, the television market, broadcasting market, etc...

Examines the history and current state of development of telecommunications. Systemology defined in the telecommunications market, which consists of interconnected structural elements, the most important of which are: market actors ; objects market, government regulation of economic activity.

We have investigated the specifics of the telecommunications sector and the conclusion on the need to reform the legal support of the latter by means of systematization of normative-legal acts.

The author offers a conceptual layout of the project development provisions of the Telecommunications Code and provided the basic requirements for contracts for the provision of telecommunications services.

Key words: telecom, telecommunications, government regulation of the telecommunication industry, telecommunication entities relationships, essential terms of the agreement on telecommunications, telecommunications contract subject, object relations telecommunication, Telecommunication Code of Ukraine.

Відповідальний за випуск

кандидат юридичних наук, доцент

Бойчук Р. П.

Підписано до друку 28.04.2014 р. Формат 60х90 1/16.

Папір офсетний. Віддруковано на різнографі.

Ум. друк. арк. 0,7 Обл.-вид. арк. 0,9.

Тираж 100 прим. Зам. № 896

Друкарня Національного університету «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»

61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77